48 hónap / 48 levél / 48 új kezdet

2/48 Kekvátlanított, autonóm és versenyképes felsőoktatás

Összefoglaló

A Tisza-kormány ígéreteinek megfelelően a rendszerbontás első alkotmánymódosítása máris célba vette a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok (kekvák) helyzetének rendezését. Az alkotmánymódosítás kimondja, hogy a kekvák vagyona nemzeti vagyon. Az első alkotmánymódosítás visszaadja az alapítói jogokat a politikai alapon gründolt kuratóriumoktól az állam kezébe és megteremti a lehetőségét, hogy „a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványokat a kormány megszüntesse." Az alkotmánymódosítás az első szükséges és jelentős lépés az egyetemi autonómia, a kutatási és művészi kifejezés szabadságának helyreállítása és kiterjesztése felé. A további lépésekről a Tisza-kormány párbeszédet indított az egyetemi közösségek és a felsőoktatási szakszervezetek bevonásával.

Az egyetemi közösségek egyetértenek abban, hogy a megújulás nem merülhet ki a jogi formák átalakításában. A felsőoktatás autonómiájának tényleges helyreállításához vissza kell adni az egyetemi közösségek önrendelkezési jogait. Az egyetemi szenátusokat (a történelmi hagyományoknak megfelelően) kötelező érvényűen a legfőbb döntéshozó szervekké kell tenni a felsőoktatási intézményekben. Az egyetemi autonómia alapfeltételeként a szenátust az egyetemi polgároknak kell választania, a felsőoktatási törvényben rögzített keretek között. A politikai kinevezettek által dominált irányítási struktúrákat haladéktalanul fel kell számolni, még akkor is, ha több jelenlegi vezető szakmai alkalmasságára hivatkozva igyekszik megőrizni a pozícióját. Amennyiben ezek a vezetők valóban alkalmasak, akkor a szabadon választott szenátus által kiírt új vezetői (rektori) pályázatokon megmérettethetik magukat. A cél, hogy az egyetemek vezetői elsődlegesen az akadémiai közösség bizalmából nyerjék legitimitásukat.

Előzmények

A magyar felsőoktatás az Orbán-kormány tevékenységének köszönhetően versenyhátrányba került. Miközben Európa-szerte folyamatosan nőtt a felsőoktatásban részt vevők és a diplomások aránya, Magyarországon sajnos nem. Hazánkban a 25–34 éves diplomások aránya (29,4%) mára az egyik legalacsonyabb lett az Európai Unióban (az EU-átlag 43,1%). A felsőoktatás szűkítése, a forráskivonás és a politikai vezérlés nemcsak az egyetemi oktatás minőségét gyengítette, hanem az ország versenyképességét is rombolta: Magyarország lesodródott a tudásalapú fejlődés útjáról, miközben a felsőoktatásban való részvételből a társadalom jelentős része kizáródott és ezzel a felemelkedés egyik legfontosabb lehetőségét veszítette el.

A tudásalapú fejlődés partvonalra helyezése mellett az Orbán-kormány a politikai alapú vezérlést és a járadékvadászatot tekintette legfőbb céljának a felsőoktatás átszervezése során. Az erőltetett „modellváltás" az egyetemi autonómia szándékos felszámolásával politikailag vezérelt irányítást hozott létre. Az Orbán-kormány több ezer milliárd forintnyi közvagyont szervezett ki alapítványokba,

amelyek kuratóriumaiba saját politikai kinevezetteit, ejtőernyőseit ültette. A szenátusok és az egyetemi szervezeti egységek szerepe kiüresedett, a rektorok kiválasztása és más fő személyi kérdések, valamint a legfontosabb stratégiai és gazdasági döntések is a kuratóriumok kezébe kerültek. Ilyen abszurd modell, amelyben egy kis létszámú, az Orbán-slepp által élethosszig kinevezett és utódait maga választó, „önbeporzó" kuratórium, mindenre kiterjedő felhatalmazással és korlátlan hatáskörrel, felelősség nélkül rendelkezik az egyetemek vagyona, stratégiája és vezetése felett a világon sehol sincs és jogállamban nem is létezhet.

Az Európai Unió a kekva-modell pénzügyi átláthatatlansága és számonkérhetetlensége („a közvagyon ellopása") miatt a modellváltott egyetemeket kizárta az Erasmus és Horizont programokból. Eközben az Orbán-kormány Magyarország szinte összes egyetemét belekényszerítette fenyegetésekkel, zsarolásokkal, intrikákkal a modellváltásba. Az Európai Unió figyelmeztetései ellenére az Orbán-kormány a kekva-konstrukciót nem volt hajlandó módosítani, ezáltal is igazolva azt a kézenfekvő feltételezést, hogy a kekva konstrukció a vagyon- és hatalomátmentés érdekében született.

Mind a modellváltott egyetemeken, mind a modellváltásból kivételezve kihagyott felsőoktatási intézményekben jelentősen sérült az egyetemi önrendelkezés elve és drasztikusan szűkült a szenátusok jogköre. Ugyancsak szűkültek az egyetemi érdekérvényesítés más fórumainak a lehetőségei is, miközben a politikailag vezérelt kuratóriumi irányítás, illetve a kekvásítás fenyegetettsége fegyelmező mechanizmusként sakkban tartotta az egyetemi polgárokat, és önkéntes politikai igazodáshoz, a kritikai gondolkodás visszaszorulásához és öncenzúrához vezetett. Az egyetemek politikai megszállásának és kekvásításának az összefoglalója megtalálható itt:
https://www.facebook.com/karoly.takacs.904/posts/pfbid02AQ5LyE9zSU4AnpZkALX9XywfGt8bkzdzmr4rG1PVyYdy3EpTtiwmxhFqGpVyiYs8l

A félreértések elkerülése végett annak, hogy valamelyik egyetem (mint például a Corvinus) kiváltságos pozícióba került, semmi köze a modellváltáshoz. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem is dúskált az állami ajándékpénzekben, pedig nem váltott modellt. Eközben az állami fenntartású, a nemzetközi ranglistákon szinte egyedüliként kimutatható helyen lévő ELTE és oktatói, dolgozói, más felsőoktatási intézményekkel együtt, a kiéheztetés sorsára jutottak. A kiéheztetés Orbán által máshol is alkalmazott kényszerítő stratégiája önmagában is az egyetemi autonómia erőszakos csonkítását és a politikai vezérlést szolgálta.

A modellváltott kekvás egyetemeket a politikailag korrumpálódott elit „erős emberei" befolyásuk és kontrollált gazdasági erőforrásaik nagyságának megfelelően pofozgatták. Azaz az egyetemek (kekvák) egyáltalán nem méretük vagy tudományos teljesítményük arányában, nem ugyanúgy és nem ugyanakkora mértékben részesültek az állami juttatásokból, különösen nem az állami ajándékvagyon-juttatásból, részvény- és ingatlanátruházásokból. Ahogy az MTA IX. Osztályának Közgazdaságtudományi Bizottsága fogalmazott állásfoglalásában: „A KEKVA-rendszer működése rendkívül egyenlőtlen finanszírozási viszonyokat hozott létre a magyar felsőoktatásban. Egyes egyetemek jelentős vagyonjuttatásban és kiemelt támogatásban részesültek, miközben mások forráshiánnyal küzdöttek."

Az egyetemi közösségekben egyetértés van annak tekintetében, hogy függetlenül a jogi formától, a rendszerbontás egyik egyetemet sem kerülheti el. A Pécsi Tudományegyetemről indult, kilenc szakszervezet és több egyetemi dolgozói közösség közös kiáltványa 15 pontban rögzíti azokat a legfontosabb alapelveket, amelyek mentén a változtatásokat a teljes felsőoktatásban sürgősen végre kell hajtani. Az EU-s szankciókat kiügyeskedő műegyetemi korcs alapítványi forma sem maradhat érintetlen. A Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem (BGE) egyetemi polgárai petícióban követelik a rektor azonnali lemondását, a kuratóriumi-alapítványi fenntartói modell megszüntetését és az egyetemi autonómia tényleges helyreállítását. Ezeken túl az állami, az egyházi fenntartású és a magánegyetemekre vonatkoztatva is biztosítani kell a tudományos kutatás és művészi kifejezés szabadságát, valamint az egyetemi autonómia érvényesülését.

Mivel ez az Európai Bizottsággal való tárgyalások sarokköve is, a Tisza-kormány világossá tette, hogy a kekvák és az egyetemi autonómia kérdését az elsők között fogja rendezni. A már májusban benyújtott első alkotmánymódosítási javaslatban szerepel a kekvák kuratóriumaihoz került alapítói jogok állami kézbe vétele, a kiszervezett közvagyon nemzeti vagyonként való definiálása, valamint annak rögzítése, hogy a kormányzat megszüntetheti a kekvákat.

Mire van szükség?

- A közjót és nem politikai érdekeket kiszolgáló felsőoktatásra, autonóm felsőoktatási intézményekre, szabad tudományra és felsőoktatásra:
    - A politikai befolyásolási mechanizmusok megszüntetésére és a politikai kinevezett vezetők eltávolítására,
    - Az irányító kuratóriumok teljes és sürgős felszámolására,
    - A közpénzzel való gazdálkodás átláthatósága érdekében a kekva és a műegyetemi alapítványi forma felszámolására.
- Az egyetemi önkormányzatiság és autonómia helyreállítására:
    - A szabadon, az egyetemi polgárok által választott szenátus számára a legfőbb egyetemi döntéshozó szerep biztosítása a felsőoktatási törvény keretein belül,
    - Annak rögzítésére, hogy a szenátus dönt az intézmény fejlesztési irányairól és stratégiájáról, költségvetéséről, az egyetemi szintű oktatási és kutatási kérdésekről és a rektor személyéről,
    - Az egyetemi polgárok által választott egyetemi szenátusok által új rektori pályázatok kiírására és új rektorok választására, amivel biztosítható lesz, hogy az egyetemek vezetése legitimitást nyerjen az általuk vezetett egyetemi közösségek felé.
- Stabil, hosszútávú és kiszámítható állami finanszírozásra:
    - Az egyetemek alapfinanszírozásának két pillére a felsőoktatás és a tudományos kutatás kell legyen,
    - Vonzó életpálya biztosítására, minden szakaszban: az egyetemi oktatók és dolgozók méltó és versenyképes bérének biztosítására, a minimumokat rögzítő bértábla segítségével,
    - A kimagasló oktatói és tudományos teljesítmény támogatására, az alaptámogatást kiegészítő intézményi szintű ösztönzőkön és pályázati konstrukciókon keresztül.

- A felsőoktatási törvény olyan módosítására, amely egységesen kezeli a Magyarországon működő egyetemeket:
    - Az egyetemi működés alapfeltételeként megköveteli az egyetemi önkormányzatiság működését és a szenátus, mint legfőbb döntéshozó szerv szabad választását,
    - Magánegyetemek, egyházi fenntartású egyetemek és versenyképes külföldi diplomát kiadó egyetemek magyarországi működéséhez kialakítja a megfelelő és támogató feltételrendszert,
    - Politikamentes, elfogulatlan, és a nemzetgazdasági, társadalmi és kulturális szempontokat érvényesítő működést követel meg a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottságtól (MAB).
- Hozzáférhető és egyben versenyképes felsőoktatásra:
    - A felsőoktatásban való részvétel a társadalmi mobilitás egyik legfontosabb alappillére, ezért ennek lehetőségét határozottabban kell érvényesíteni, különösen a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok számára,
    - Biztosítani kell a minőségi és nemzetközileg versenyképes felsőoktatás és az ott zajló tudományos kutatás feltételeit,
    - A nemzetközi versenyképesség biztosítása érdekében szükség van angol nyelvű képzések és programok indítására, az Európai Unió más országaiból érkező hallgatók számának növelésére, a magyar nyelvű, a magyar gazdaság, tudomány, és társadalom számára fontos képzések elsorvasztása nélkül,
    - Szükség van az Európai Unión belüli szabad tudásáramlás elősegítésére közös képzések, programok, tudományos és felsőoktatási együttműködések kialakításával.

Konkrét javaslat

1. A 2011. évi CCIV. törvényt a nemzeti felsőoktatásról részletesen rögzíti a felsőoktatási intézmények szenátusainak megválasztási szabályait. A törvény úgy módosul, hogy
    a. a törvény hatálya valamennyi magyarországi felsőoktatási intézményre kiterjed,
    b. a szenátus legalább kétharmadát a felsőoktatási intézmény oktatói és kutatói által szabadon választott tagok alkotják,
    c. a rektort a szenátus választja,
    d. a törvény rögzíti az egyetemi autonómiára, a stabil működésre, a hozzáférhetőség és versenyképesség érvényesülésére vonatkozó elveket.
2. A felsőoktatási intézmények autonómiájának biztosítása egy kidolgozott ütemterv szerint történik, amelynek során
    a. megszüntetésre kerülnek a kekvák és a műegyetemi alapítványi forma,
    b. a kuratóriumok a megszüntetés kitűzött dátuma előtt sem hozhatnak az önfelszámoláson kívül döntéseket,
    c. az állam ezt követően is csak finanszírozó és jogi keretadó szerepet tölt be, nem kap közvetlen irányító funkciót, a felsőoktatási intézmények autonóm intézményekként működnek,
    d. a módosított felsőoktatási törvény alapján új szenátusi választásokra kerül sor valamennyi felsőoktatási intézményben,

    e. a megválasztott szenátusok pályázat alapján új rektorokat választanak.
3. A stabil működés finanszírozási feltételeit az érintettek érdekeinek figyelembevételével, de alapvetően a közjó biztosításának érdekében, a közpénzek és a közvagyon felelős felhasználásával alakítja ki a kormányzat, ahol az új keretek között
    a. a felsőoktatási tevékenység, tudományos kutatás és művészeti tevékenység alapfinanszírozása stabilan biztosított,
    b. a felsőoktatási intézmények közötti, az alapfinanszírozáson túlmutató pénzügyi keretek elosztásáról pályázati úton vagy világos és átlátható elvek alapján az oktatási és tudományos kiválóság szempontjainak érvényesülése érdekében születhet állami (finanszírozói) döntés,
    c. a felsőoktatási intézményeken belül létrehozható kancellári funkció, de a kancellár feladata kizárólag az államháztartási szabályoknak való megfelelés érvényesítése lehet és nem korlátozhatja az egyetem autonóm működését,
    d. mivel a felsőoktatási intézmények közpénzt használnak fel, pénzügyileg átlátható módon kell működjenek, pénzügyi működésüket a közpénz-felhasználását ellenőrző hatóságok felügyelik.
4. A készülő új alkotmányban alkotmányos védelem alá helyezik a tudományos kutatás szabadságát és az egyetemi autonómiát, és az ennek garanciáját jelentő erős szenátusi jogosítványokat.
5. Az Orbán-kormány által a közvagyon kekvákba való kihelyezésének körülményeit kivizsgálják, a kekvák pénzügyi működését átvilágítják. Amennyiben felmerül a közvagyon kijátszásának, a felelőtlen gazdálkodásnak, vagy a hűtlen kezelésnek a megalapozott gyanúja, büntetőjogi eljárás indul. Vizsgálat indul a „modellváltás” kikényszerítése során bevetett eszközök törvényessége, valamint a tiltatkozók elleni fellépés aránytalansága kapcsán.

Ideális forgatókönyv

A Tisza-kormány első alkotmánymódosításának elfogadása után még a nyár folyamán beszántja a Mathias Corvinus Collegiumot (MCC-t) és a nem egyetemeket fenntartó kekvákat. A kekvák vagyona visszakerül az eredeti tulajdonoshoz, vagyis zömében az államhoz.

A magyar egyetemek hallgatói, oktatói és kutatói visszatérhetnek az Európai Unió Erasmus és Horizont programjaiba. Így az ezek pótlására, a magyar adófizetők pénzéből létrehozott drága Pannónia és Hurizon programok megszüntethetőek.

Módosításra kerül a felsőoktatási törvény. Rögzítésre kerül a szenátusok erős döntéshozatali szerepe, a rektorok szenátus által történő kiválasztása, a felsőoktatás stabil állami alapfinanszírozása és a közpénzek átlátható felhasználásának ellenőrzési rendszere.

A kormány meghatározza a felsőoktatás stabil alapfinanszírozásának kereteit, valamint a hozzáférhető és versenyképes felsőoktatás többletfinanszírozásának átlátható szempontrendszerét, amelyet már a 2027. évről szóló költségvetésbe beépít. Minden kekva megszüntetésre kerül 2026. december 31-ével, tehát jóval az Európai Bizottsággal kialkudott 2027. augusztus 31-ei határidő előtt.

A széles körű egyeztetések után, a népszavazással megerősített új alkotmányban rögzítésre kerül a tudományos kutatás szabadsága és az egyetemek autonómiája.

A kormány támogatja a korszerű és nemzetközileg versenyképes felsőoktatás térnyerését és az önmérséklettől az önigazgatás, a demokrácia és a kritikai gondolkodás felé elmozduló szemlélet és kultúra kialakulását a felsőoktatási intézményekben.

Hivatkozások:

https://www.facebook.com/karoly.takacs.904/posts/pfbid02AQ5LyE9zSU4AnpZkALX9XywfGt8bkzdzmr4rG1PVyYdy3EpTtiwmxhFqGpVyiYs8l

https://nepszava.hu/3323245_kekva-megszuntetes-egyetemek-alkotmanymodositas-tisza-kormany-magyarorszag-korkep

https://nepszava.hu/3318030_felsooktatas-magyarorszag-ner-tonkretetel-polonyi-istvan-interju

https://nepszava.hu/3263468_felsooktatas-magyarorszag-modellvaltas-egyetemek-fabri-gyorgy-polonyi-istvan-korkep

Benczes István és Rosta Miklós: Modell(vissza)váltás a hazai felsőoktatásban? 24.hu, https://24.hu/belfold/2026/05/22/kekva-egyetemek-felsooktatas-benczes-istvan-rosta-miklos/

Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete: Sajtóközlemény, 2026. május 14. https://fdsz.unideb.hu/sites/default/files/inline-files/FDSZ_Sajtokozlemeny_v2.pdf

https://telex.hu/nevertek/2026/05/16/kekva-magyar-felsooktatas-atalakitas

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv

https://qubit.hu/2026/05/22/a-bge-oktatoi-es-hallgatoi-a-rektor-azonnali-lemondasat-kovetelik

https://qubit.hu/2026/04/28/a-kekva-rendszerben-szinte-kodolva-van-a-kecskemeti-vagy-gyori-esetekhez-hasonlo-katasztrofa

https://transparency.hu/hirek/a-kekvakat-eltorolni-kell/

https://mta.hu/xi-osztaly/az-mta-kozgazdasagtudomanyi-bizottsaganak-allasfoglalasa-a-kozgazdasagtudomanyi-oktatas-es-kutatas-helyzeterol-valamint-a-modellvalto-egyetemek-jovojerol-115440

https://tddsz-pte.hu/wp-content/uploads/2026/05/kialtvany.pdf